

Rynek biurowy w 2008

Rok 2008 będzie kolejnym w okresie prosperity na krajowym rynku powierzchni biurowych. Wysoki wzrost gospodarczy kraju (2008 – około 5% PKB), strumień bezpośrednich inwestycji zagranicznych (szacunki na 2008 r. mówią o kwocie 15,5 mld €) i funduszy UE oraz wzrost nakładów inwestycyjnych w polskich przedsiębiorstwach przemawia za dalszym wzrostem popytu na nowoczesne powierzchnie biurowe. Popytowi będzie próbowała sprostać rosnąca podaż w postaci kolejnych biurowych inwestycji oddawanych do użytku. Akcesja do UE Rumunii oraz Bułgarii nie spowodowała i nie powinna w przyszłości powodować zmniejszenia zainteresowania zagranicznych inwestorów naszym krajem. Rynki te nie są jeszcze w pełni konkurencyjne do naszego chociażby z legislacyjnego punktu widzenia. Poza tym polski pracownik ceniony jest nie tylko ze względu na niski koszt jego zatrudnienia, ale przede wszystkim za wiedzę, umiejętności oraz kompetencje językowe.

Liderem wzrostów zasobów powierzchni biurowych pozostanie Warszawa. Warszawski rynek powiększy się w ciągu 2008 r. o około 400 000 – 500 000 m². Miejscem koncentracji największej liczby inwestycji będzie Mokotów typowany na dzielnicę o najwyższym potencjale atrakcyjności inwestycyjnej. Nasycenie rynku w dzielnicy może w 2008 r. powodować presję na renegotjację warunków najmu ze strony firm grożących przeprowadzką do tańszego obiektu.

W ścisłym centrum Warszawy (Centralny Obszar Biznesu, COB) widoczny jest spadek ilości realizowanych projektów biurowych. Obecnie najem powierzchni w sercu miasta to wydatek rzędu nawet 30 €/m². W 2008 r. mała liczba inwestycji realizowanych w obszarze COB zatrzyma wzrost podaży, co przy nadal wysokim popycie spowoduje dalsze wzrosty czynszów w centrum miasta.

Wśród miast regionalnych najbardziej dynamiczny rozwój (w stosunku do obecnych zasobów) charakteryzował będzie Katowice, choć na jego wyraźne efekty trzeba będzie poczekać nie rok, ale 2-3 lata. Rewitalizacja dużych obszarów przemysłowych zlokalizowanych w centrum miasta stwarza deweloperom szerokie możliwości inwestycji w nowoczesne powierzchnie biurowe. Dział Badań i Analiz

Emmerson szacuje, że wzrost zasobów biurowych na katowickim rynku w perspektywie dwuletniej wyniesie około 150 000-170 000 m².

Drugim liderem wzrostów będzie Kraków. Szacujemy, że zasoby powierzchni biurowej miasta mogą powiększyć się nawet o ponad 100 000 m² w ciągu dwóch najbliższych lat. W 2008 roku rozpocznie się tutaj budowa m.in. Centrum Biurowego Kazimierz, Meduzy przy ul. Mogilskiej oraz pierwszego biurowca z prawdziwego zdarzenia na Zabłociu – Diamante Plaza. Kontynuowana będzie rozbudowa Kraków Business Park w Zabierzowie oraz Centrum Biurowego Azbud. Ostatnimi czasy kolejni inwestorzy ujawnili swoje ambitne plany zwiększenia udziału w rynku poprzez tworzenie nowych obiektów. W okolicach ul. Bora – Komorowskiego oraz ul. Dobrego Pasterza swoje centrum biurowo-hotelowo-handlowe zamierza stworzyć Maryland Real Estate. Więcej również wiemy o inwestycji Echo Investment przy ul. Lea. Biurowiec klasy A będzie miał ok. 12 tys. m² powierzchni użytkowej. Zainteresowane obiektem firmy zapewne zmartwi wiadomość, że został on w całości wynajęty przez Fortis Bank Polska zanim po raz pierwszy wbito łopatę w ziemię przy jego budowie.

W trendzie wzrostowym (jeśli chodzi o podaż powierzchni biurowej) pozostaną również Wrocław, Poznań oraz Łódź. We Wrocławiu planowane jest zakończenie kilku spektakularnych inwestycji biurowych: Grunwaldzki Center, Office Interiors, Centrum Biurowe Globis. Nie inaczej będzie w Poznaniu, gdzie do użytku oddane zostaną Nowe Garbary, Centrum Biurowe Omega oraz I etap Malta Office Park, a także w Łodzi: I etap CrossPoint, Textorial Park oraz inwestycja Globe Trade Center przy ul. Kościuszki.

W 2008 r. przewidujemy stabilizację czynszów na obecnych poziomach: w Krakowie (14-17 €), we Wrocławiu (14-16 €), w Poznaniu (13-15 €) oraz nieznaczne wzrosty w nieco tańszej Łodzi. Warto jednakże zauważyć, że przy stałych stawkach czynszu aprecjacja złotego względem euro oraz dolara, czyli walut, w których głównie kwotowane są czynsze, oznacza dla właścicieli biurowców realny spadek wpływów z najmu. Ten czynnik może zmusić zarządców do niewielkiego podniesienia stawek.

Dział Badań i Analiz Emmerson przewiduje podtrzymanie zainteresowania zakupem powierzchni biurowych przez instytucje finansowe w tym zagraniczne oraz krajowe

fundusze inwestycyjne. Szczególnie aktywne będą krajowe TFI. W ostatnim czasie utworzenie następnych funduszy nieruchomości zapowiedziały: BZ WBK AIB, BPH oraz Skarbiec. Planują one zebrać od klientów (w przypadku Skarbca wyłącznie instytucjonalnych) około 1 mld zł, które zostaną przeznaczone na zakup nieruchomości komercyjnych, w tym biurowców.

Kolejne transakcje kupna- sprzedaży dotyczyć będą zarówno biurowców w stolicy, jak i najbardziej prestiżowych obiektów w innych miastach.

Niski wskaźnik pustostanów oraz wysokie stawki czynszu w najbardziej zasobnych w nowoczesną powierzchnię biurową aglomeracjach powodują pojawianie się kolejnych ośrodków na biurowej mapie Polski. Do grona miast, które prestiżowymi biurowcami będą walczyć o kolejnych zagranicznych inwestorów dołączają: Szczecin (Baltic Business Park), Rzeszów (Rzeszów Towers), Lublin oraz Bydgoszcz. W samym Szczecinie zapotrzebowanie na powierzchnię biurową szacowane jest na ponad 135 tys. m². Miastami średniej wielkości mogą zainteresować się nie tylko nowi inwestorzy, ale również obecni już na polskim rynku, dla których przeniesienie siedziby będzie dobrym sposobem na redukcję kosztów.

Oprac.: EMMERSON, DZIAŁ BADAŃ I ANALIZ

